

Roligt och tråkigt i litteraturen

Ett replikskifte

I FÖRRA SÖNDAGENS "På må-få"-artikel (Tintomaras död) påstod Olof Lagercrantz att "goda" böcker är "roliga" och "roliga" böcker "goda". Han vände sig mot vad han ansåg vara en populär föreställning, nämligen att det litterärt högstående inte begrips och avnjuts utan besvär, medan de enklare böckerna är lätt tillgängliga. Det förhåller sig alldeles tvärtom, säger han. "De bästa författarna fångslar omedelbart, och gör de det inte, bevisar det endast att läsaren inte befinner sig i den sinnesstämning eller den utvecklingsperiod som lämpar sig för den bok han började med. Arma skolbarn och arma litteraturnobbar som måste eller anser sig måste läsa ändå."

Jag själv, och många med mig, kallas här litteraturnobb. Vi läser vidare i en bok, trots att vi finner den tråkig, vi läser till och med bok efter bok i ambition och tristess. Vi retar oss litet på Lagercrantz, som alltid har roligt då han läser bra böcker, vars litterära nöjen alltid är värdefulla. Ja, uppriktigt sagt tycker vi nog att Lagercrantz skryter en smula, omedvetet; vad är det han förkunnar utom sin egen perfekta smak? Med allt erkännande av att denna smak är god, tror vi inte på en sådan fulländning, en sådan lycka.

Då jag säger emot Lagercrantz är det kanske delvis på grund av gammal professionell deformation. Professor i statskunskap blir man inte genom nöjesläsning — en så konstig smak tror jag ingen människa har. Men låt mig här stanna bara vid den s. k. litteraturen. Jag påstår att böcker kan vara bra och tråkiga, roliga och dåliga; jag tror att denna bekännelse kan göras av nästan alla människor.

Varför skall vi läsa böcker vi finner tråkiga? Ibland av ren ambition, eller, om Lagercrantz så vill, av rent snobberi. Vi måste ha reda på åtminstone de trestjärniga i litteraturhistorien. Jag har, exempelvis, av detta skäl pressat mig igenom några band Dickens, den mest odrägligt ledsamme av 1800-talets stora författare. Denna ambition ger ibland mera direkt utdelning; man tycker en författare är tråkig, men finner småningom att ens egen smak förändras; en 'edsam initieringsprocess är ofrånkomlig. Som exempel för egen räkning kan jag nämna Virginia Woolf. Ibland fortsätter författaren att vara tråkig, men det finns så intelligenta eller lysande saker här och där att man läser ändå. Jag tycker Mauriac är mycket roligare än Bernanos, som jag ofta finner långrandig, men de bästa sakerna finns hos Bernanos. Bland samtidens trestjärniga är Thomas Mann den ende som jag alltid tycker är rolig.

Och varför skulle inte dåliga böcker vara roliga? Jag inbillar mig inte att Agatha Christie är en stor författare, men hon är spännande. Jag tror inte att Simenon är jämförlig med Malraux, för att ta exempel ur högen, men

jag läser hellre Simenon (ibland med litet dåligt samvete).

Allt detta är väl självklart. I orden bra och rolig sammanfattar vi en rad delvis alldeles skilda egenskaper; det vore pedantiskt att söka beskriva dem. Har Lagercrantz någonting att invända? Eller har han roligt bara i trestjärnigt sällskap, eller kallar han allt roligt sällskap trestjärnigt?

HERBERT TINGSTEN